

Obrazovanje je naša budućnost
Investicija koja se isplati
2
Stabilan franak
Sredstvo protiv krize
3
Promjena zakona
Državljanstvo poboljšava integraciju
4

Broj 7 | decembar 2015 | Srpski / Hrvatski / Bosanski

Dodatak «work» novinama | Redakcija T +41 31 350 21 11, F +41 31 350 22 11 | info@unia.ch | www.unia.ch

Zakon o pravima građana

Dobijanje državljanstva korak ka integraciji

Zakon za dobijanje državljanstva je promijenjen ali još uvijek nema garancije korektnosti

2014. je parlament usvojio novi Zakon o pravima građana. Godinu dana kasnije dolazi uredba koja nalaže promjenu zakona. Uniji je jasno: Vlada je svojim nacrtom pravilnika za potpunu reviziju Zakona o pravima građana propustila priliku da garantuje korektnu, transparentnu i pravednu postupku za dobijanje državljanstva. Kriterijumi su nejasno formulisani i dalje širom otvaraju vrata diskriminaciji i samovolji. Ljudi u posebno problematičnim situacijama su u tekstu pravilnika izopšteni i zanemareni.

Posljednja potpuna revizija urađena je 1952. Dakle, vrijeme je da se zakon modernizuje. To znači da treba objediniti kriterijume, načiniti ih jasnim i pravednim, kako ne bi moglo da dođe do samovoljnih odluka. Međutim, šansa za to je sada propuštena. Nakon dužeg nećkanja, parlament je pri potpunoj reviziji 2014. odlučio da ne uvede fer,

transparentan i harmoničan Zakon o pravima građana. Migrantkinje i migranti i dalje moraju da čekaju na fer postupak u kom nema samovolje i diskriminacije. Jedinstveni kriterijumi i jednake šanse pri postupku dobijanja državljanstva i dalje su samo želja.

Šta je novo?

Najvažnije promjene su sljedeće. Najkraći boravak u Švajcarskoj je sada dvanaest skraćen na deset godina. Ono što je novo je da se godine boravka od 8. do 18. godine života broje duplo, a ne kao dosad od 10. do 20. godine. Vrijeme privremeno prihvaćenih, dakle sa dozvolom F, treba da se do pola sračuna na vrijeme boravka. Posebno je novo da će samo strankinje i stranci sa dozvolom C moći da dobiju državljanstvo. I kod kriterijuma za integraciju postoji posebna novina. Tome pripada poštovanje javne sigurnosti i reda, poštovanje vrijednosti Saveznog ustava, učestvovanje u privrednom životu ili u usvajanju obrazovanja, kao i podsticanje i podržavanje integracije preostalih članova porodice.

Novo je da više nije dovoljno znati zvanični jezik usmeno, već se njime mora vladati i pismeno.

Nejasni «kriterijumi za integraciju»

Novi nacrt pravilnika za Zakon o pravima građana koji je predložila Savezna Vlada treba da se pozabavi konkretizacijom tzv. kriterijuma za integraciju. Međutim, kriterijumi su i dalje neodređeni i teško ih je međusobno razlikovati. Tako npr. nije jasno koja je razlika između «integrisan» i «upoznat sa švajcarskim načinom života». Mnoge konkretizacije čak i pogoršavaju opasnost od samovolje i time malo pomažu pri donošenju odluka.

Zanemareni ljudi u posebno problematičnim situacijama

Posebno je ozbiljna novina koja predviđa da se ljudima koji primaju socijalnu pomoć ne dopusti da traže dobijanje državljanstva. Jasan primjer da novi Zakon o pravima građana i planirani pravilnik izopštavaju Working Poor i posebno ugrožene

ljudje. Dobijanje državljanstva će sada biti moguće samo izuzetno dobro obrazovanim i finansijski veoma stabilnim ljudima. To je diskriminacija koju Unija oštro odbija.

Dobijanje državljanstva je važan korak za integraciju

Unija i dalje zastupa mišljenje da dobijanje državljanstva nije «kruna» integracije, već da i samo predstavlja važan korak u njenom pravcu. Postupak dobijanja državljanstva zbog toga mora da bude jednostavan, jasan, fer i korektan. Švajcarskoj je u interesu da ljude bez švajcarskog pasoša brzo prihvati kao dio svog društva. Jer ne smije da se dozvoli da četvrtina stanovništva ne može da učestvuje u političkom životu. Osim toga, to je i priznanje doprinosa migrantkinja i migranata švajcarskom društvu, koje je već dugo potrebno.

Nije samo Unijin stav po pitanju ovog zakona i izmjena kritički. I Savezna komisija za migrantska pitanja (EKM-CFM) je zakon i pravilnik označila ocjenom nedovoljan.

© Aurora García

Editorial

Poštovani čitaoci

Na početku ove godine smo bili u sred planiranja Kongresa migranata i osoba sa migrantskim porijeklom. Kongres je bio prvi korak, za jačanje i proširenje organizacije u oblasti migracije i više od toga. Takođe smo htjeli prvi korak u pravcu promišljanja: Migranti su dio Švajcarske, oni žive ovde i ostaju ovde! Mi koji smo ovde imamo ista prava kao i oni koji će tek doći. Mi svi smo Švajcarska. Ovakvo razmišljanje, samouvjeren nastup je uvijek bio neophodan, posebno ako gledamo na predstojeću 2016. godinu. Prihvatanje SVP inicijative «Stop masovnoj imigraciji» je dovelo do velike neizvjesnosti. Čak i poslije dvije godine od usvajanja ove inicijative mi još uvijek ne znamo kako će se sprovesti u praksi. Alarmanтно je i što se mnogi glasovi zalažu za reduciranje prava migranata. I ne samo to: već i reduciranje prava radnika, socijalnih prava a to sve dovodi do smanjenja ljudskih prava. To ne smijemo prihvatiti i moramo saumovjerenije da se borimo za naša prava!

Takođe i parlamentarni izbori u oktobru i savezni izbori pokazuju da dolaze teška vremena. Desničarsko krilo izlazi iz ovih izbora još jače. Posebno SVP očigledno želi da uništi osnovna ljudska prava, bilo to da se radi o Švajcercima ili migrantima.

Unia će prije svega obilježiti 2016. godinu u pripremi i održavanju redovnog kongresa! Krajem oktobra će u Ženevi biti izabrano novo rukovodstvo i postavljeni temelji za naš rad za naredne četiri godine. A pred nama predstoje i mnoge bitke u 2016. godini!

Srećan Božić i Nova godina!

Rita Schiavi
 Član rukovodstva

News

**Dani akcije
2. godišnjica
usvajanja BV 121a**

Regionalne migracione grupe Unije će od 6-9. februara sa drugim organizacijama biti prisutne na manifestacijama i štandovima u raznim švajcarskim mjestima, kako bi na 2. godišnjicu usvajanja inicijative SVP-a «Stop masovnoj imigraciji» podsjetile da su migrantkinje i migranti dio Švajcarske i da traže svoja prava. Dani akcije će proticati pod motom: «Svi mi smo Švajcarska».

Kolektivni ugovor o radu za prodavnice na benzinskim pumpama

Pokroviteljski Savez benzinskih pumpi Švajcarske (VTSS) i sindikati Unija i Syna, kao i Savez trgovaca Švajcarske izdvojili su novi kolektivni ugovor o radu (GAV) za prodavnice na benzinskim pumpama. GAV širom Švajcarske. Ovaj ugovor štiti uslove rada svih zaposlenih u branši. Novi ugovor treba da stupi na snagu 1. januara 2017. i da se proglasi univerzalno (opšteobvezujućim) važećim.

Glavne stavke: Minimalne plate: u većini kantona 3700 franaka (bez obrazovanja)/4000 franaka (dvostruki obrazovanje)/4100 (trostruki obrazovanje) mjesečno (x13), u malobrojnim graničnim kantonima koje posebno pogađa jačina franka 3600/3900/4000 franaka. Radno vrijeme: 42 sata nedeljno; dodatak pri radu nedeljom ili praznikom: +5%.

Povećanje plata za radnike unutrašnje gradnje objekata u Romandiji

Oko 17.000 zaposlenih u oblasti završnih radova gradnje objekata (molerski poslovi keramičari, postavljanje podova itd.) 2016. dobijaju veću platu. Socijalni partneri su za cijelu branšu sklopili odgovarajući dogovor. Radnice i radnici generalno dobijaju povišicu plate za 1%, kao i individualno povećanje u zavisnosti od ličnog zalaganja u visini od 0,3%.

Sindikalni inspektori rada u Ženevi

Ženevski kantonski parlament će preduzeti jače mjere protiv dampainga na radnom mjestu. Od sljedeće godine će kao dodatak kantonalnim kontrolorima još po dvanaest inspektorki i inspektora sindikata i poslodavaca moći da provjere da li se svi pridržavaju odredbi o radu i platama. To je izuzetan primjer Švajcarske koji bi trebalo slijediti. Na ovaj način bi se moglo smanjiti ugnjetavanje radnika u pogledu mizernih plata.

Dalje obrazovanje

Odrasli šegrti

Obrazovanje kao šansa za pronalazjenje posla

Kada su Dora i Francisco Machado došli u Švajcarsku iz Portugalije, nisu imali stručno obrazovanje. Danas oboje imaju diplomu.

U Švajcarskoj oko 620 000 radno sposobnih odraslih nema stručno obrazovanje. Prema Državnom sekretarijatu za obrazovanje, istraživanje i Inovaciju (SBFI), oni su zbog toga češće nezaposleni ili rade na slaboplaćenim radnim mjestima. Francisco Machado ranije je bio jedan od njih. Kada se prije 17 godina doselio iz Portugalije u Švajcarsku, četiri godine je radio kao stolar. Falilo mu je samo formalno obrazovanje. «Stručne škole kod nas u Portugaliji postoje samo u gradovima. Ja sam živio predaleko, zbog toga sam odmah počeo da radim.» Uprkos tome, 37-godišnji Machado brzo je pronašao mjesto stolara u Vatlandu. Pristupio je Uniji, a tadašnji sekretar sindikata ukazao mu je na to da i kao odrasla osoba može da dobije savezni Fähigkeitszeugnis (EFZ). Machado je bilo jasno: «Učiniću to. Bio sam gladan daljeg obrazovanja.» Sa diplomom bi imao višu platu i veće šanse u budućem traženju posla. A mogao bi i da nastavi da studira.

Različiti putevi do EFZ-a
Mogućnosti jedne takve diplome su mnogobrojne: Ko kao odrasla osoba još uvijek nema diplomu može ili da nastavi sasvim normalno struč-

no obrazovanje, ili da završi kraću varijantu. U oba slučaja su mu za to potrebni institucija na kojoj će učiti, nastavnik, kao i ugovor. Onaj ko ima više od pet godina radnog iskustva može i bez ugovora da dođe do diplome: preko normalnog ispita (Lehrabschlussprüfung), koji se individualno priprema. Ili preko postupka validacije (vidi dole), pri kojem eksperti validiraju dosije. U svakom slučaju, ovakva diploma nije moguća u svakom zanimanju.

Kraće stručno obrazovanje
Francisco Machado se odlučio za varijantu kraćeg stručnog obrazovanja. S obzirom na to da on već ima radno iskustvo, može da, prema Članu 32 Zakona o stručnom obrazovanju (Berufsbildungsgesetz), individualno oblikuje svoje obrazovanje: «I radovao sam se učenju», kaže on. Tri godine je Machado svake subote ujutru posjećivao praktičnu nastavu u jednoj građevinskoj školi. A petkom po podne kurseve iz oblasti opšteg obrazovanja i stručne teorije u stručnoj školi. Istovremeno je sve vrijeme radio na gradilištu. To je funkcionisalo jer je njegova radna nedelja gotova već petkom u podne. Kada je stolar 2007. dobio svoju diplomu, imao je

iza sebe posebno naporan period: imao je dvoje djece, sin je imao tek mjesec dana, ćerka dvije godine. Bilo je dovoljno teško uskladiti porodični život, puno radno vrijeme i obrazovanje. «Ali morao sam sve sam da organizujem. Obrazovanje, školu, ispit», priča on. Sedam godina kasnije Machado više ne radi kao stolar. Diploma mu je otvorila put ka daljem obrazovanju. Pohađao je nekoliko kurseva na Movendu, sindikalnom institutu za obrazovanje. Trenutno se školuje za eksperta na polju socijalnog osiguranja i radi pri Uniji kao sekretar sindikata: «Tako pokazujem svojim sunorodnicima da ima smisla i kasnije steći diplomu», kaže on.

Obrazovni put za Portugalke
Prva koja je odmah bila oduševljena je njegova supruga Dora. 39-godišnjakinja takođe potiče iz Portugalije i nakon škole je direktno ušla u prodavnicu svojih roditelja. Nakon toga je radila u Kanadi kao Au-Pair. Svog muža je upoznala u Portugaliji, a nedugo zatim se doselila kod njega u Švajcarsku. «Umela sam, doduše, dobro da govorim engleski, ali francuski mi je bio veoma loš, pa sam zbog toga tražila radno mjesto na kom neću morati mnogo da pričam», kaže ona. Isprva je radila u jednom hotelu, a od prije nekoliko godina je menadžer za mnoge nekretnine.

Napredovanje – Progedir
Unija i Stipendije za obrazovanje ECAP su u kantonu Vaud oživjeli obrazovanje za migrantkinje. «Progedir» na njemačkom znači «napredovanje» i za početak nudi pozicioniranje. Kasnije žene mogu da, pored stručnih kurseva za kvalifikaciju u oblastima čišćenja, maloprodaje, ugostiteljstva i održavanja domaćinstva, pohađaju i nastavu jezika. Savršeno za Doru Machado. Za vrijeme dvogodišnjeg obrazovanja borila se sa istim poteškoćama kao i njen suprug prije nje: «Bilo je veoma naporno uskladiti posao, porodicu i školu.» Međutim, za razliku od njega ona nije morala da sama organizuje svoj školski program. U međuvremenu je gotovo besprijekorno naučila francuski. «Moja diploma, doduše, nije uticala na platu – firma me je od samog početka tretirala kao nekoga sa obrazovanjem. Ali, ako nekad budem morala da tražim novo radno mjesto, osjećaću se sigurnije.»

» Sina Bühler

Validacija dosijeom:
Na primjeru građevinske djelatnosti
Stručnim kvalifikacijama nisu samo zaposleni na dobitku. «I poslodavci su zainteresovani za stručno osoblje», objašnjava Riccardo Mero, upravnik osnovnog obrazovanja pri Savezu građevinskih inženjera. Građevinski inženjeri su zbog toga zajedno sa Direkcijom za vaspitanje kantona Bern razradili postupak validacije. Pri validaciji – jednom od četiri puta do EFZ-a navedenih u glavnom tekstu – ljudi sa stručnim obrazovanjem dostavljaju dosije koji potvrđuje njihove sposobnosti iz prakse. Ovaj dosije validiraju dva eksperta, koji kasnije pozivaju na stručan razgovor. Ukoliko se dosije prihvati, može da se izda savezni EFZ za određeno zanimanje. Novo u bernskoj ponudi je da je dostupna kandidatima iz cijele Švajcarske. Informacije u BIZ Bern-Mittelland, Bremgartenstrasse 37, 3012 Bern. Datumi i svi detalji mogu da se nađu na: www.ers.be.ch/validierung

Različiti putevi do obrazovanja

Industrijska politika, jak franak

Rukovodstvo Narodne banke odgovorno za monetarnu politiku

Delegacija Unija sindikata je predložila niz mjera protiv deindustrijalizacije

Delegati Unije iz industrijskog sektora su u novembru u jednoj rezoluciji predložili niz mjera protiv deindustrijalizacije. Od poslodavaca zahtijevaju da zajedno pojačaju pritisak na Narodnu banku Švajcarske (SNB). Sindikat u tome dobija podršku dr Bruna Müller-Schnydera, nekadašnjeg savjetnika SNB-a.

Bruno Müller Schnyder nekadašnji savjetnik SNB...

Najnoviji razvoj u industriji pokazuje: šok sa francima pokazuje svoje razarajuće posljedice. Izvoz se u velikoj mjeri sunovratio. Samo u trećem kvartalu 2015. izvoz MEM (mašinske, elektro i metalne) industrije opao je za 9,1%, a izvoz industrije satova za 8,6% u ogromnim vrijednostima. Broj nezaposlenih u metalnoj industriji je u odnosu na prošlu godinu porastao za 22,6%, u mašinstvu za 29,9%, a u industriji satova za 33,4%. Zbog šoka sa francima dolazi do deindustrijalizacije. Velika industrijska preduzeća okreću se inostranim dobavljačima. To uništava strukturu manjih i srednjih preduzeća. A sve više firmi uspostavljaju radna mjesta direktno u inostranstvu.

Kriza koju smo sami izazvali
Iz perspektive sindikata Unija, krizu smo vrlo očigledno sami izazvali. Odgovornost na prvom mjestu nosi direktorijum Narodne banke. Povećanje srednjeg kursa evra 15. januara 2015, bilo je katastrofalna odluka. Međutim, i parlament, kojim domi-

niraju SVP i FDP, i savezna Vlada i dalje se ne usuđuju da podsjetu SNB na njenu obavezu da monetarnu politiku vode u interesu države. Zbog toga su delegati Unije na svom skupu u novembru podstakli poslodavce da zajedno sa sindikatima smjesta primoraju SNB da obori bezumno visoki kurs franka. Neophodno je da se što je prije moguće uspostavi prihvatljiv kurs.

Ekspert smatra da je odgovorna Narodna banka
Istu priču ima i dr Bruno Müller-Schnyder, konsultant i nekadašnji saradnik i savjetnik Narodne banke. U svom referatu je Müller-Schnyder jasno istakao da SNB snosi odgovornost. «SNB je trenutno jedina centralna banka na svijetu bez objavljene monetarne politike,» kaže ekspert. Čak bi i novi najniži kurs, kaže Müller-Schnyder, doprineo da se spriječi deindustrijalizacija. U tre-

...i Corrado Pardini odgovoran za industrijski sektor Unija sindikata

nutno vođstvo SNB-a nakon svoje panične politike određivanja kursa više se nema povjerenja.

Neophodan je politički preokret

10 mjeseci nakon fatalne odluke da se povjeća najmanji kurs evra, posljedice su očigledne. Sada Narodna banka mora da reaguje kako bi spriječila deindustrijalizaciju Švajcarske. Sindikat Unija nudi pomoć za rješenje u preduzećima, kao što pokazuje primjer Stadler Rail. Preduslovi su, međutim, transparentnost brojeva i garancija za radna mjesta. Ali za krizu sa francima ne postoje poslovna, već samo politička rješenja. Nećemo pasti u zamku da preduzeće po preduzeće prihvatamo rušenje naših dostignuća.

✉ Aurora Garcia

Zašto je toliko važno imati stabilan, a ne previsok kurs franka?

Stabilna valuta je javno dobro, i za privredu i društvo je važna koliko i npr. pravna sigurnost. Preduzećima je potrebna stabilna valuta, na čijoj osnovi mogu da kalkuliraju. Međutim, franak je trenutno izložen mnogobrojnim spekulacijama na tržištu deviza i zbog toga je veoma nestabilan. Kurs franka koji se neprestano menja spriječava razumno planiranje u preduzećima. Previsoko vrednovanje franka ugrožava sektor turizma i švajcarsku izvoznu industriju na svjetskom tržištu.

Narodna banka treba postaviti realan kurs u državnom interesu

intervju

Uspješno završen kurs njemačkog jezika, koji je organizovala Unija za Portugalce u Insu

Znanje jezika doprinosi na poslovnom nivou

Unija svojim članovima nudi čitav niz kurseva jezika i podržava kurseve koje nude paritetne komisije.

Kome mogu da se obratim ukoliko želim da pohađam kurs jezika?
Pitaj kod svog odjeljenja Unije gdje u blizini tvog prebivališta ili mjesta u kome radiš postoje kursevi jezika. Unija većinu kurseva nudi zajedno sa Institutom za obrazovanje ECAP/Formazione. Možeš da se raspitaš i kod ECAP/Formazione (adrese su navedene dole).

Da li dobijam finansijsku pomoć za pohađanje kursa?
Da. Unija finansijski podržava učenje zvaničnih jezika. Postoje i mnogi kursevi koji su za naše članove besplatni. Tako na primjer paritetna komisija nude besplatne kurseve za radnice i radnike u oblastima čišćenja, ugostiteljstva ili građevine.

Mora li moj poslodavac dati saglasnost da bih pohađao kurs jezika?
Većina kurseva mora da se pohađa u slobodno vrijeme, npr. subotom. Zbog toga nije potrebno pitati poslodavca za dozvolu. Međutim, mnogi poslodavci su srećni i raduje ih što njihovi zaposleni žele da nauče jezik. U oblastima građevine, čišćenja i ugostiteljstva nudimo kurseve zajedno sa poslodavcima. Mnogi poslodavci informišu svoje radnike o kursovima jezika.

Na gradilištu se uglavnom uopšte ne govori njemački ili francuski. Upravnik je i sam stranac i govori jezik radnika. I u oblasti čišćenja postoje mnoge firme koje formiraju grupe radnika tako da svi govore isti jezik. Na poslu nam nije ni potrebno da znamo zvanični jezik. To je u mnogim preduzećima zaista tako i zbog toga je migrantkinjama i migrantima teže da nauče zvanični jezik. Međutim, onaj ko dobro nauči njemački ili francuski ima bolje poslovne prilike. Onaj ko govori zvanični jezik je fleksibilniji i može i sam da obavlja poslove. To je i firmama sve važnije. Zbog toga mnoge podstiču nastavu jezika.

Mogu li i da više zaradim ako dobro govorim zvanični jezik?
Dobro poznavanje jezika je važno kako bi se napredovalo u poslu. Ako želiš da pohađaš kurseve za dalje učenje, moraš da razumiješ zvanični jezik i budeš u stanju da ga čitaš. Dakle, ako želiš da se kvalifikuješ, potrebno ti je dobro poznavanje jezika. Kvalifikovane radnice i radnici više zarađuju od nekvalifikovanih. U oblasti čišćenja smo na putu da izmijenimo Kolektivni radni ugovor. Od 2018. bi trebalo da postoji skala kvalifikacija. Što je neko kvalifikovaniji, to će više zarađivati. Ali, stručne kurseve mogu pohađati samo oni koji razumiju zvanični jezik.

Samo nekoliko godina sam išao u školu. Mislim da je škola za mene previše komplikovana. Bojim se da na kursu njemačkog ništa neću razumijeti.

Kursevi koje nudimo i preporučujemo su posebno osmišljeni za radnike koji imaju malo iskustva sa školom. Oni su takođe napravljeni tako da se brzo uči ono što je potrebno na poslu i u svakodnevici. Dakle, nema nikakvog razloga za strah.

✉ Rita Schiavi

Podaci o Ecap kursovima: www.ecap-kurse.ch

- Ecap Aargau: infoag@ecap.ch
- Ecap Basel: infofs@ecap.ch
- Ecap Solothurn: infoso@ecap.ch
- Ecap Zentralschweiz: infolu@ecap.ch
- Ecap Ticino Unia: infoti@ecap.ch
- Ecap Vaud: infovd@ecap.ch
- Ecap Winterthur: infowt@ecap.ch
- Ecap Zürich: infozh@ecap.ch
- Formazione Bern: infofb@ecap.ch

Državljanstvo

Ovako možete da se prijavite za švajcarski pasoš

Odluke parlamenta utiču na svakoga. A ipak 18. oktobra četvrtina stanovništva u Švajcarskoj nije imala pravo da glasa. Ko želi da dobije državljanstvo, može to da promijeni.

Izbori 18. oktobra doveli su nova lica u Bundesbern. Na primjer, novu poslanicu Sibel Arslan iz Bazela. Njeni roditelji u Švajcarsku došli iz Kurdistanu. A njihova kćerka je sada jedna od malobrojnih članova parlamenta sa migrantskom pozadinom. Sibel Arslan je dobila državljanstvo 2004. Jer, kako kaže, željela je da se uključi u diskutovanje, formiranje i odlučivanje. Ukoliko i Vi na to gledate kao Sibel Arslan: ovo bi trebalo da učinite ukoliko želite da dobijete državljanstvo.

Podnesite zahtijev

Onaj ko želi da dobije švajcarsko državljanstvo mora da podnese zahtjev. Od kantona zavisi gdje to treba da se učini. Informišite se u svojoj opštini, a odgovarajuće formulare dobićete u kantonu. Ovdje možete naći spisak adresa: goo.gl/IP1AJy.

Ni uslovi nisu svugdje isti. Postoje opštine koje pored ispita iz njemačkog zahtijevaju i pismeni test za državljanstvo. Drugi vas mogu pozvati na razgovor. Na nekim mjestima o državljanstvu odlučuje opštinska skupština, na drugim to čini specijalna komisija. Raspitajte se u svom kantonu ili opštini šta važi za Vas. Detalje ćete pronaći ukoliko ovdje potražite svoju opštinu: www.ch.ch/de/ordentliche-einbuengerung.

Standardno ili olakšano?

Postoje dvije vrste državljanstva – standardno i olakšano. Kod standardnog morate da živite u Švajcarskoj najmanje dvanaest godina, prije nego što steknete pravo da se prijavite za švajcarski pasoš. Ukoliko ste došli kao dijete, godine između Vaše 10. i 20. godine računaju se duplo.

Da bi Vas opština i kanton priznali, morate da pazite na kantonalne i komunalne rokove za prebivalište. To je posebno komplikovano ukoliko ste mijenjali prebivalište u okviru Švajcarske: rok počinje iznova nakon svake promjene. Dužina roka o prebivalištu varira od dvije godine u kantonu Bern, pa sve do deset godina u kantonu Uri. Tačne informacije o tome možete dobiti u svojoj kantonalnoj upravi, ili onlajn: goo.gl/fEGqFJ. Olakšano državljanstvo mogu da dobiju strankinje i stranci koji su najmanje tri godine u braku sa državljaninom ili državljanom Švajcarske i žive u Švajcarskoj pet godina. To važi i za djecu bez švajcarskog pasoša. U tom slučaju odlučuje direktno savez, a kantoni i opštine imaju isključivo pravo na saslušanje i žalbe. Zahtjev za olakšano državljanstvo prilažete Državnom sekretarijatu za migraciju.

Važno: Olakšano državljanstvo važi samo za bračne, ne i registrovane partnere. Partner koji je inostrani državljanin u ovom slučaju da dobije standardno državljanstvo. Jedino je zahtijevani rok za prebivalište kraći: pet godina u Švajcarskoj, tri godine kao registrovani partneri.

Integracija

Da biste postali građanin Švajcarske, veoma je važno da se uključite u društveni život i upoznate švajcarska prava i kulturu, to želi zakonodavac. Ove zahtjeve nadležne vlasti mogu da primjenjuju u više ili manje strogoj mjeri. I određenim opštinama to znači da morate da budete aktivni u nekom udruženju. U drugima samo da morate da imate poznanike i kolege na poslu koji su Švajcarci.

Svugdje važi da morate da vladate odgovarajućim službenim jezikom. U normalnim okolnostima morate da imate elementarno znanje jezika potrebno za sporazumijevanje u svakodnevnim situacijama (nivo A2). Osim toga, ne smijete da imate krivični dosije i morate da priložite potvrdu o dobrom ponašanju. Tu potvrdu možete dobiti u opštini.

Neki kantoni osim toga zahtijevaju i da ste ekonomski nezavisni, dakle, da ne primite socijalnu pomoć.

Djeca

Djeca koja još uvijek nisu napunila 18 godina i koja žive u Švajcarskoj duže od dvije godine mogu da dobiju državljanstvo uz roditelje, ili pak samo jednog roditelja. Ovo je znatno jednostavnije nego da čekaju da postanu punoljetni: roditelj, naime, ne moraju da dokazuju da su njihova djeca integrisana.

Takse i trajanje

Proces dobijanja državljanstva u prosjeku traje dvije godine. I može da postane skupo: takse za dobijanje državljanstva pokrivaju doduše «samo» troškove postupka. Zbog toga ne zavise od Vaših primanja. Međutim, u zavisnosti od prebivališta, po jednoj osobi se uprkos tome zahtijeva 1200 do 3000 franaka.

Svoj dotadašnji pasoš možete da zadržite jer Švajcarska dozvoljava dupla državljanstva, kao i većina zemalja Evropske unije. Međutim, može se desiti da Vaša zemlja porekla to brani: raspitajte se o tome ko je nadležan u Vašoj zemlji ili njihovoj ambasadi u Švajcarskoj.

Državljanstvo: ovo dobijate

■ **Godine u inostranstvu:** Ko kao strankinja ili stranac jednom odustane od svog prebivališta u Švajcarskoj, ne može se vratiti bez poteškoća. Takođe se gubi i neograničena dozvola o boravku (C isprava), čak i kod ljudi koji su ovdje odrasli.

■ **Pravo na odlučivanje:** Samo oni koji imaju državljanstvo smiju da izađu na izbore i da se kandiduju za njih.

■ **Rizik za ponovno dobijanje državljanstva:** Ukoliko regulacije prava stranaca nastave da se pooštavaju istim tempom, samo će švajcarski pasoš i dalje garantovati pravnu sigurnost.

■ **Sloboda putovanja:** Švajcarske državljanke i državljani mogu da putuju na mnoga mjesta bez vize.

■ **Broj stranaca:** Relativno visok udeo stranaca u Švajcarskoj u poređenju sa drugim zemljama (2014: 24,3%) potiče od komplikovanih procesa dobijanja državljanstva. Druge zemlje brže i više integrišu strance.

■ **Brži postupci:** Ko ima švajcarski pasoš može da učestvuje u donošenju odluka vezanih za politiku davanja državljanstva. I kratko: kod dobijanja državljanstva ne radi se samo o Vašem dobitku. To je takođe znak solidarnosti.

Sina Bühler, prilagođeno sa, work, 5.11.2015.

Vi pitate – mi odgovaramo

Samostalna djelatnost: Dobijam li podršku?

Prethodne tri godine sam radila u poslastičarnici u Bernu. Nažalost, šef je iz ekonomskih razloga morao da me otpusti i prijavila sam da sam nezaposlena. Zapravo sam još nakon diplome za pekara-poslastičara planirala da se osamostalim. Zbog toga bih sada željela da iskoristim priliku. Dakle, ne želim da se ponovo zaposlim, želim da započnem sopstveni posao. Da li će me osiguranje za nezaposlene podržavati u početnoj fazi?

Da, to je moguće. Zakon o osiguranju nezaposlenih predviđa da se osiguranici, koji žele da započnu sopstveni posao, i dalje podržavaju za vrijeme planiranja svoj projekat. To konkretno znači: za pripremu pokretanja posla dobijate 90 dnevnih dodataka/dnevnica (platu za 3 mjeseca) ako ispunjavate sljedeće predušlove:

Niste nezaposleni svojom krivicom. To znači da niste sami dali otkaz i da Vas poslodavac nije otpustio zbog Vašeg ponašanja ili neobavljanja Vaših zaduženja. Uz to imate najmanje 20 godina i u stanju ste da u grubim crtama osmislite projekat s kojim želite da se osamostalite.

Oko svojih nedoumica možete da se obratite svom ličnom savjetniku u Regionalnom centru za zapošljavanje (RAV). On vam može pomoći da podnesete odgovarajući zahtijev.

Markus Widmer, work, 5.11.2015

Radno vrijeme: Šta šefica mora da mi plati?

Radim u maloj prodavnici u kraju kao pomoćna prodavačica. Prodavnica uvijek radi od ponedjeljka do petka, od 8 do 12 i od 14 do 18 časova. Uglavnom sam odgovorna za kasu. Da bih to mogla da obavljam tačno u 8 ujutru, moram da budem na poslu najmanje 10 minuta ranije kako bih pripremila sve što je potrebno. A uveče, kada zatvaramo u 18:00, za zatvaranje kase mi svaki put treba barem 15 minuta. To je 25 minuta dnevno. Šefica, međutim, to vrijeme neće da mi plati. Moram li to da trpim?

Ne. Kao radno vrijeme važi sve vrijeme u kom Vi kao zaposleni morate da stojite na raspolaganju poslodavcu. Tako je navedeno u Članu 13 1. uredbu u Zakonu o radu. U Vašem slučaju nema sumnje da morate da obavite te konkretne poslove prije i nakon posla, kako biste mogli da obavljate rad na kasi. Vašoj šefici sigurno ne bi odgovaralo da tek od 8 časova pripremate kasu, jer biste time samo otjerali mušterije. Preporučujem Vam stoga da zamolite za razgovor sa šeficom i da joj ukazete na to da mora da Vam plati cijelo radno vrijeme.

Myriam Muff, work, 20.11.2015

Poštovani čitaoci Horizonte novina

Redakcija lista Horizonte Vam želi da predstojeće praznike provedete u zdravlju, miru i u okruženju svojih najmilijih. Godina za nama je bila naporna ali nam je donijela puno uspjeha. U Novoj 2016. godini Vam želimo mnogo uspjeha u novim izazovima. Srećni Božićni i praznici i Nova 2016 godina.

Impressum: Beilage zu den Gewerkschaftszeitungen work, area, Événement syndical | Herausgeber work, Gewerkschaft Unia, Chefredaktion: Marie-José Kuhn; Événement syndical SA, Lausanne, Chefredaktion: Sylviane Herranz; Edizioni Sociali SA, Lugano, Chefredaktion: Claudio Carrer | Redaktionskommission A. García, A. Rogalewski, D. Filipovic, E. Sarić, M. Martin, M. Mendes, O. Osmani | Sprachverantwortlich Dara Filipovic | Layout C. Lonati, Unia | Druck NZZ Print, Zürcherstrasse 39, 8952 Schlieren | Adresse Unia Redaktion «Horizonte», Weltpoststrasse 20, 3000 Bern 15, darinka.filipovic@unia.ch

Die Gewerkschaft.
Le Syndicat.
Il Sindacato.